

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suauis Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt XIII. Responsum iussu Pontificis redditum in Senatu secundæ
Mendozæ contestationi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11665

serit tam stupens tonitru, quod (si fari licet) à terrestris Iouis dextera fulmina stringente micabat. 1548.

C A P V T XIII.

Responsum iussu Pontificis redditum in Senatu secunde Mendozæ contestationi.

1 **O**ptimè norat Pontifex, subitariam meditatæ offensionis violationem non esse virilis animi, sed perturbati: sic enim relinquitur aduersario præstantissimum telum, quod consilium est. Quare patienter Oratoris dicta audit. ^a Tum per Blossium Palladium (hic Blasius vocabatur; sed voluit pro eo concinnitatis studio, quo id temporis litterati flagrabant, nomen suum elegantius recudere) qui Pontifici à secretis erat, & Fulginatum Episcopus, Legato Cæsaris indixit, vt ad proximè futurum Senatum responsionem accepturus accederet. Interim Legatorum sententia ^b ad Pontificem delata est, suadentium, vt in causâ translationis partes iudicis minùs inuidiosas, maiorisq; apud Cæsarem venerationis, sibi potiùs assumeret, quàm litigatoris; Legatis verò ac Patribus Bononiensibus tuendæ rei à se gestæ curam relinqueret: per ea, & per Synodi cessationem aliquid voto Cæsaris indultum iri: quippe mos Principum est, nolle causâ omnino decedere; ne palàm fiat, aut neglectum ab ipsis ius, aut se ab aliis neglectos fuisse. Vt Pontifex eo consilio possit vti, mirificè profuit reperta ratio, quæ suaderet, Pontificis in ea causâ iudicium à Cæsare non recusari, nec ab eodem litem Paulo intentatam fuisse; adeoque licere in responsione simul Mendozæ factum, ceu temerarium, liberiori magnitudo redarguere, simul Pontificiam dignitatem à Cæsaris oppugnationibus illæsam seruare, quibus tametsi iniustus, ob oppugnationis cellitatem debilitari potuisset.

^a Acta Confist. 23. Ianuarij & 1. Februarij.

^b Litteræ Legatorum ad Maffeiū, 26. Ianuar. 1548.

Kalendis itaque Februariis Senatum ingressus Mendoza contestatus est, ^c eò se aduenisse vt Pontifici obtemperaret, nullâ tamen obligatione constrictum: nolle se per eam actionem quidquam detractum iri Cæsari, seu ipse Legatus seu Procurator Cæsaris spectaretur. Responsionem quinquaginta ferme paginis constantem, à Polo Cardinali ^d dictatam, Palladius recitauit, cuius summa hæc fuit:

^c Litteræ Maffei ad Ceruinum, 1. Februar. 1548.

^d Litteræ Maffei ad Ceruinum, 13. Ianuar. 1548.

2 **M**agnum Pontifici ac Pontificiis Senatoribus fuisse mœrorem incussum ab ea contestatione, quam Cæsaris nomine Legatus protulerat: sed postea Cæsaris mandatis accuratiùs perlectis (hæc eadem

1548.

dem die data erant, & in eandem sententiam, ac illa quæ fisci Procuratoribus tradita fuerant, & nos paulò ante retulimus) non mediocri inde solatio eosdem affectos. Putari, haud difficulter hunc ipsorum mœrorem persuaderi Mendozæ, cum credibile esset, illum quoque dum contestaretur, iuxta ac qui grauissimum onus baiulat, fuisse mœroris participem; præterquam quòd innotuerat, à multis Iuris primariis Cæsari addictis per preces & lacrymas rogatum Oratorem fuisse, vt ab huiusmodi actione abstineret. Vim illam doloris ex eo profectam, quòd considerabatur, tales contestationes ab iis adhiberi, qui vel se ab Ecclesiæ obedientia iam subtraxerunt, vel in hoc ipso nutant; quâ suspitione non posse Pontificem non angi, Cæsaris tam amantem, concordia tam studiosum. Fuisse per immensam gloriam subactos à Cæsare peruelles, qui à se, quiq; à Deo deficiuerant, & Protestantes sese appellabant: ad id opem tulisse Pontificem supra vires ærarij sui, & per auxilia, quæ per se amplissima, ipsâ etiam opportunitate amplitudinis suæ pretium superauerant, victoriamq; pepererant. Quare cum vel maximè non solum à pio, sed à grato Cæsaris animo plena remuneratio expectabatur ad Apostolicæ Sedis decus ac præsidium, tunc animum Pontificis acerbè commotum, quòd cerneret, ipsum belli finem aduersus hostes, initium esse contestationum aduersus Pontificem, spinis ab ea vinea collectis, à qua uas præstolabatur.

At verò solatium, quod postea ex mandatorum lectione superuenerat, inde ortum habere, quòd ibi obseruatum erat, à Cæsare traditam non fuisse Mendozæ facultatem litis in Pontificem mouenda, sed coram Pontifice in Patres Bononienses, vtpote in conuentum, quem ipse non legitimum existimabat; adeoque causam deferri à Cæsare ad Pontificem, tamquam ad Conciliorum & Ecclesiæ supremum Iudicem: neque contra Pontificem contestandi potestatem in mandatis contineri, nisi ad summum vbi Pontifex illius causæ cognitionem nollet admittere; quod non modò non euenerat, sed ne ipsa quidem controuersia adhuc ad Pontificem delata fuerat. Perspicuum igitur esse, Oratorem mandati fines fuisse transgressum; cuius mandati hæc verba rursus à Palladio recitata. Etenim modestissimus Cæsar, cum se læsum à Legatis & Episcopis Bononiam profectis arbitraretur, non aliud Oratori suo iniunxerat, nisi vt ad Pontificem sacrumque Collegium eos deferret: Oratorem autem hoc iudicio prætermisso, petisse tamquam de iure, vt nullâ prius habitâ causæ cognitione, ipsi Legati ac longè maior pars Tridentinorum Patrum damnarentur, dum contenderat, illorum
Decre-

Decretum pro irritum habendum, quasi à partium studio, non à ratione profectum: quo exemplo nihil præteritis Conciliis reputantius, nihil futuris perniciosius foret. Multò conuenientius fuisset, vt minor pars, quæ Tridenti remanserat, si arbitratur Synodum perperam fuisse translata, excusationes suas querelasque ad Pontificem mitteret; quas ille perpendisset, perinde atque nunc volebat huiusmodi articulum perpendere, ob æquissimum pij Cæsaris postulatam, eâ sinceritate & æquitate, quæ postea à Palladio exponeretur. Posse itaque ab Oratore perspicere, quam meritò Pontifex, Cardinales, omnesque viri probi lætarentur, quòd se solutos cererent eo metu, quem contestationis sonus ipsis incusserat: proinde grates Deo agendas, qui, dum Cæsar seditiosis consiliis obsidebatur, illi adeò suâ ope præstò fuerit, vt non modò is non consenserit, sed in rectam viam pedem flexerit; ex quo etiam Oratori sui Principis gratiâ lætitiæ causam suppetere. Quod verò ad ipsum Oratorem attineret, gaudendumne sibi an dolendum, ipsius iudicio permitti. Hoc posito, nihil amplius opus esse contestationem confutare, quippe irritam. Verumtamen quoniam quæ per eam opponerentur, si fuissent silentio prætermisâ, possent à multis vera credi, cum graui animarum detrimento; iussisse Pontificem, vt earum saluti consuleret, illis distinctè responderi.

4. Vniuersam contestationem eò tendere, vt nimirum Pontifex negligens, Cæsar diligens in celebrando Concilio ostenderetur. Si Oratoris argumenta solum Cæsaris sedulitatem spectassent, nihil aliud responsum iri, nisi gratulandum Ecclesiæ, Deoque gratias persoluendas, quòd adeò studiosus Religionis Cæsar ipsi concederetur: Pontificis mentem non esse, ex obscurata virtute Cæsaris sibi lucem augere, quòd inuidi foret; nec optare, vt illius pietas minor effulgeret, cum quotidie preces Deo funderet, vt illustrior redderetur. Verum in eo, quòd Mendoza iactauerat de Pontificis incuria in vrgenda Synodo, ne grauaretur Cæsar potius audire: Quemadmodum Pontifex erat ætate antiquior, ita in hac pia voluntate antiquiorem Cæsare fuisse, cum eam semper ostendisset adhuc Cardinalis, ac supra ceteros suis decessoribus significasset: quòd testari poterant præcipuè Cardinales, illius temporis sibi collegæ. Huiusmodi voluntatis veritatem & efficaciam, statim ac eam Sedem ascenderat, fuisse à se comprobata, cum id negotij primùm omnium apud Principes promouisset, nullâ vniquam opportunitate prætermisâ, quam varia rerum euenta subinde obtulissent. Si Mantua ac Vicentia destinata Concilio sedes in irritum cesserant,

1548. id Pontifici neutiquam imputandum. Sex ipsos menses ab eo Legatos suos Vicentiæ detentos, eodem per litteras aduocatis omnium prouinciarum Episcopis, missisque eam ob causam Nuntiis singulatim ad omnes Principes: nec intactæ rei euentum, harum urbium conditionibus adscribendum, quasi minus fuissent idoneæ, ut eò variæ nationes confluerent; cum in comperto sit, eas potius ob locorum commoda regionumque vbertatem Tridento longe præstare. Alias fuisse causas; ac præsertim bellum inter Christianos Principes, potissimum scilicet Concilij obstaculum: qua in re Pontificis studium illius conuocandi eò magis studio Cæsaris præcelluerat, quòd hic, dum sponte vel inuitus tot annos huiusmodi bellis Christianos populos obuoluerat, celebrandæ Synodo viam obstruxerat: è contrario, Pontificem ad pacem perpetuò cohortatum, numquam arma mouisse, quæ vel minimum tam pium opus obturbarent; numquam à statu inter partes medio recessisse; numquam cum vllò præterquam cum ipso Cæsare fœdus iunxisse in eo bello, quod supra cetera videbatur viam Concilio conuocando sternere, ut, sicuti Mendoza suâ denuntiatione affirmarat, ij quos rationum efficacitas haud permouerat, per vim cogerebantur.

Non esse diutiùs insistendum comparationibus, quæ semper inuidiam pariunt, minusque conueniunt, cum ad laudem pietatis spectat; quæ tandem, quæcumque sit, tota Deo tribuenda est. Sed quando ad expendendam nouam Pontificis industriam Orator ipsum compulerat, satis esse, ut is animo reuolueret res à Pontifice per eos annos, quibus Ecclesiam administrat, gestas, ac famæ notas, atque in iis ipsius animum, Religionis ardentem studio, facillè perspectum iri; cum ferè nullus præterierit annus absque noua Nuntiorum Legatorumque missione, ut vbi quid affulisset spei ex armorum interuallis, Synodi negotium repeteretur, & ad id ipsum stabilis concordia perficeretur. In quo Pontifex tam ardentè se gesserat, ut ingrauescentium annorum pondus ipsum minimè retinuerit ab imponendo sibi ipsi non semel harum legationum labore. Verùm quia nihil Orator de iis accusauerat quæ translationem præcesserant, nec in ea pariter de Pontifice, quippe illius ignaro, conquestus fuerat, sed de Legatis, qui eam ipso incio peregissent, suasque de Pontifice querimonias ordiebatur ex eo, quòd hic Episcopos qui Tridenti substiterant læsisset, dato Concilij nomine cœtui Bononiensi; animaduerneret, par itidem præiudicium (si appellandum ita erat) factum æquè fuisse & à Cæsare & ab ipso Oratore, postulantibus, ut Pontifex Concilium reuocaret Tridentum, cum id
non

non posset de alio Concilio intelligi, nisi de tunc iam coaecto Bononia: neque reprehendendum esse Pontificem, quod cum iudex esset, Concilium appellaret conuentum illum, in quo de ea dignitate litigabatur: liberum esse iudici, ante latam sententiam voces adhibere ab reliquis vsitatas; & reliquos planè omnes hoc pacto loqui, Concilium fuisse Bononiam translatum. Quin cum eam partem tueri Legati ac maior Patrum numerus viderentur, haud licere iudici pendente causâ eoseo titulo spoliare: propterea quod in re dubia maior pars etiam sanior censenda erat, cum praesertim Legati collatam sibi à Pontifice facultatem habuissent Concilij transferendi. Vtrum autem id legitimo ritu peractum fuerit, penes Pontificem iudicium esse, relicta interim cœtui nominis possessione.

6. Iam verò quod Orator dixerat, id effectum à Patribus Pontifici addictis: caueret certè, ne, dum Tridentinos tamquam Pontifici non addictos laudaret, id in ipsis laudaret vnde schismata oriri solent: quod si addictos eos intelligeret, qui iure vel iniuriâ Pontificias partes tuerentur, nullos à se agnosci homines sibi addictos; si quidem non alias nisi parentis erga filios partes sibi retinebat, nec vlla de Pontifice controuersia in Concilio ad eam vsque diem orta fuerat. Non aliâ ergo ratione illos sibi addictos velle, nisi quâ ipsorum conscientia ac libertas, quam Legatis supra reliqua commendauerat, minimè læderetur. Argumentationem, quasi inexpugnabilem adductam à Mendoza, non valere; nimirum, excusari non posse Pontificis negligentiam in procuranda salute Germaniæ, quandoquidem Concilium Tridenti retentum recusabat, pro quo Cæsar ac Romanorum Rex preces fuderant, & cui Protestantes se submittere pollicebantur. Numquam id absolutè fuisse repudiatum à Pontifice, dummodò eum earum prouinciarum emolumento, & sine aliarum offensione fieret. De hoc ipso se postea dubitasse, superiorum annorum exemplo permotum, cum semel atque iterum Concilium illic indixisset, Legatis ad postulantis Germaniæ utilitatem eò missis, nec yllus ibi ex Germanis Antistes, sed soli paucorum Procuratores adfuisse; cuius rei testis oculatus laudari poterat ipse Mendoza, vt qui vtrâque vice tamquam Orator Cæsareus illic interuenerat: ac primâ vice tum ille tum ipsius collegæ noluerant Præsidium patientiam imitari, frustra iterum atque iterum ab his rogati vt ibi remanerent, quod ipsorum exemplo ceteri pertraherentur. Alterâ verò vice compertum esse Mendoza, quàm diuturnam moram perpeti oportuerit, antequam opus inchoaretur;

1548. tur; & quo pacto tandem inceptum fuerit ab Episcopis aliarum nationum magis distantium, sed absque Germanis.

At nunc adduci, ob Cæsaris victorias, subiectionemque Protestantium, alias esse temporum condiciones. Ad hæc in primis opponi posse: Si Protestantes sinceris animis sese Ecclesiæ submittebant, coarctandum ab illis non esse Concilium certo loco: Legem veterem hoc in genere laborasse, sancto Spiritu nondum affuso, ut nonnisi in sola Hierosolyma offerre liceret sacrificia; sed in Lege gratiæ, S. Spiritus præsentiam ad vnam tantummodò ciuitatem se neutiquam restrinxisse: & quamquam morbus Germaniam inuasisset, posse tamen vbique locorum de curatione deliberari. Quod si secus foret, inter Danos etiam, inter Gothos, inter Bohemos ac Britannos, non minùs ægrotos, esset Synodus celebranda. Constatuisse Ecclesiam pro sede huiusmodi conuentuum, locum statuere commodum non accepturis, sed præscripturis medicinam, quemadmodum superiorum Conciliorum exempla monstrabant. Ex huiusmodi præscriptione loci à Germanis habita adimi ceteris debitam libertatem; ipsis verò auctoritatem minimè debitam eligendæ Concilio stationis arrogari.

Verùm hæc dicta esse, non quò Germaniæ apta illa gratificatio negaretur, sed solum quò palàm fieret, rem non versari in statu denegatæ iustitiæ, cui hæc extrema remedia contestationis in Pontificem adhibenda essent. Ceterùm se minimè recusare, in eo Germaniæ votis indulgere: sed non posse quidem absque manifesta calumnia responsum à se redditum Cæsaris petitionibus, appellari *non legitimum, subdolum, alienum à proposito, simulationibus plenum*; quemadmodum Orator dixerat: quibus accusationibus responderetur, si capita rerum quas arguebant explicarent, eorumque probationes proferrent. Sed cum illæ solum generatim loquerentur, nihil aliud posse ex aduerso reponi, nisi ut adiiceretur animus ad vetustissimam Ecclesiæ consuetudinem, ipsorumque Cæsaris sanctiones, obseruareturque, an ipsis consonarent necne, ut in Concilio dogmata iam stabilita in controuersiam minimè reuocarentur, ut priuati homines ad ius suffragij non admitterentur, ut loci capitumque libertati abundè confuleretur.

Adiecisse Mendozam, Cuncta mala euentura Pontificis negligentæ tribuenda, Cæsarem verò apud se statuisse illis occurrere, susceptâ pro sui muneris gradu Ecclesiæ tutelâ. His responderi, Pontificem, quantum sibi ope Diuinâ liceret naturæ imbecillitatem sustinere, numquam commissurum, ut in tanti momenti munere

nere negligentia locum sineret : quod si aliter accidisset , quando-
 quidem septies in die cadit iustus , minus sibi de sua negligentia do-
 lendum esse , vbi ea vigilantiam Cæsaris exacueret ad opitulandum
 Ecclesiæ , dummodò id efficeret eâ ratione quam exposuerat Ora-
 tor , hoc est , quatenus intra legum Ecclesiasticarum fines Patrum-
 que præscripta se contineret . Id si præstaret , huiusmodi contesta-
 tionibus in posterum opus non fore , cum speraret Pontifex , suam
 incuriam numquam eò progressuram , vt adiutus ipse industriâ Cæ-
 saris in eo quod ad diuersum ipsius munus pertinebat , eundemque
 finem spectaret , Christianæ Reipublicæ salutem per summam tran-
 10 quillitatem non consuleret . Illud vnum superesse , cuius intra limi-
 tes si se cohibuisset Orator , nec fuisset sibi mandata transgressus ,
 nec tot sermonibus offensionibusque tam copiosam materiam præ-
 buisset (id erat contestatio coram Pontifice aduersus Legatos &
 Episcopos , qui sub Concilij nomine Bononiæ morabantur) eam
 contestationem ex Cardinalium sententia à Pontifice admitti cum
 formula consueta , *Si & in quantum ex iuris præscripto admittenda ef-*
set, & non aliter, nec idcirco Legatis Patribusq; Bononiæ congregatis ali-
quid detractum intelligeretur. Præterea cum per eam contestationem
 multæ fuissent allatæ rationes , irritam & iniquam translationem af-
 firmantes , quæ certè expendendæ erant , & cum vellet Pontifex
 omnem operam impendere ad conseruandam vnitatem Ecclesiæ , &
 connectenda eiusdem membra cum Capite , quod est Iesus Christus ,
 causam illam integram ad se auocare , vt eam plano modo , & ab-
 que forenti strepitu recognosceret in Senatu , audiretque de illa re-
 ferentes quatuor Cardinales , ex variis nationibus delectos , Bellaium
 Episcopum Parisiensem (non autem Cardinalem Parisium , sicut
 ait Suauis) Burgensem , Crescentium , & Polum ; inhibitis interea
 Legatis , aliisque primariis viris cuiusuis conditionis , grauissima-
 rum denuntiatione pœnarum , ne quid noui eâ causâ cognitione
 pendente mouerent intentarentque , quod eidem cognitioni aduer-
 saretur : iisdem etiam Legatis , & vtrique Episcoporum cœtui si-
 milium interminatione pœnarum præcepisse , vt ad se mittendos
 curarent aliquot ex ipsis Patribus , probitate litterisque præstantes ,
 qui depositis animi offensionibus suas sententias exponerent : cun-
 ctos pariter , quorum ea res intererat , admonere , vt intra mensem ab
 hoc indicto Decreto aut per se aut per delegatos viros adessent co-
 ram Pontifice , & suas quisque rationes plene proferret . Ne quid
 verò detrimenti Germania interim pateretur , offerri à Pontifice
 Nuntios Legatosve , qui præsentem aliquam curationem eidem
 V 3 prouin-

1548. prouinciæ adhiberent, vbi intelligeret, id conditioni temporum accommodatum, & Cæsari Germanicæ gratum futurum. Absoluto iudicio, si translationem vel irritam vel iniustam comperisset, curam omnem auctoritatemque impensurum, vt Synodus Tridenti reponeretur. Vt cumque res accideret, nulli defuturum officio, vt inclytam sibi que dilectissimam Germanicæ nationem ad Ecclesiæ vnitatem reduceret, pristinumque dignitatis splendorem ipsi restitueret, quod votis omnibus precabatur à Deo.

His à Blofio recitatis, Mendoza pro recentiorum superstitione in iudicialiis cautionibus, ex vano etiam traducta ad eas causas, quæ nullum præter Deum in celo, & vim in terra iudicem habent, nouam contestationem interposuit, quâ ea quæ dicta fuerunt negauit; & sui Principis ius inuiolatum prætendit. Ad hoc breuiter responsum est, Tædio affici ex his Pontificem; non quòd molestè haberet illæsum seruari ius omne, quod fortasse Cæsari conueniret, cum eius non esset mentis, vt quidquam ipsius rationibus detraheretur: sed æquum esse, vt Orator pariter libenter ferret, Pontificis, Sedis Apostolicæ, ac sacri Senatus iura inuiolata persistere ab eius iteratis obtestationibus, quibus satis erat, aptè fuisse responsum coram eo iisdemque scribis ac testibus, qui priori ipsius contestationi interfuerant. Ceterum quæ à Blofio perlecta erant ea non esse quæ Mendoza comprobatione indigerent, possentve eiusdem inficiatione labefactari.

Hæc quam retulimus responsio, tantâ silentij æquabilitate in oribus, quantâ ratiocinationis varietate in mentibus accepta est; in quibus vel singula diuersas interpretationes habuere, aliquas litterarias, sed plures mysticas, pro more imbecillarum mentium, quæ fictitiâ vmbra sibi constantes, volunt in quouis plano profunditatem inuenire. Vix tamèn fuit, qui Pauli prudentiam defraudarit egregiâ laude, tum quia simul sua quacumque arma neruose tractauerit, simul moderamina inculpatæ adeoque plausibilis defensionis seruauerit; tum quia ex ipso libello accuratissimo tanti accusatoris eruerit firmam rationem, quâ nixus, tamquam illi superior, iudicis personam assumpsit, non autem ad vilem duramque rei conditionem se abiecit.